Sygn. akt IV KK 668/19

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puszkarski

w sprawie **Ł. D.**
skazanego za czyny z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., art. 191 § 1 k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
w dniu 25 lutego 2020 r.,
kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 14 czerwca 2019 r., sygn. akt IV Ka (…),
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.
z dnia 23 października 2018 r., sygn. akt II K (…)

postanowił:

1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;

2. zwolnić skazaną od zapłaty kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W., wyrokiem z dnia 23 października 2018 r., sygn. akt II K (…) uznał Ł. D. za winnego tego, że:

- w okresie od nieustalonego dnia i miesiąca 2011 r. do nieustalonego dnia i miesiąca 2014 r., nie później niż do dnia 25 lutego 2014 r., w nieustalonych dniach, miesiącach i latach w miejscowości C. a woj. (…) dopuszczał się w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru wobec małoletniej poniżej lat piętnastu – W. D. ur. (…) 2006 r. czynności seksualnych polegających

na dotykaniu ręką jej narządów płciowych i pośladków, tj. przestępstwa z art. 200 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to wymierzył mu karę 4 lat pozbawienia wolności,

- w nieustalonym dniu, miesiącu i roku w okresie od 2011 r. do 2014 r. w miejscowości C. woj. (…) groził W.D. pozbawieniem życia w celu zmuszenia jej do zaniechania poinformowania jej matki – S. D. o tym, że dotykał ręką jej narządów płciowych i pośladków, tj. przestępstwa z art. 191 § 1 k.k. i za to wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 § 1 i § 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. orzekł wobec Ł. D. karę łączną 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, a na podstawie art. 39 pkt 2b k.k. w zw. z art. 41a § 1 k.k. w zw. z art. 41 a § 4 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. środek karny w postaci zakazu jakiegokolwiek kontaktu i zbliżania się na odległość mniejszą niż 50 metrów do pokrzywdzonej W. D. przez okres 10 lat. Na podstawie art. 46 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego obowiązek zapłaty nawiązki w wysokości 10.000 zł na rzecz pokrzywdzonej W. D.. Rozstrzygnął o kosztach sądowych, obciążając nimi oskarżonego.

Apelację od tego wyroku, zaskarżając go w całości, wniósł obrońca oskarżonego, który zarzucił:

„1) W oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k. - naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 170 § 1 pkt 2 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. poprzez bezpodstawne oddalenie na rozprawie w dniu 21 sierpnia 2018 r. wniosku dowodowego obrońcy o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychologa bądź zespołu psychologów na okoliczności więzi emocjonalnej łączącej córkę oskarżonego W. D. z jej matką S. D. oraz możliwego wpływu jej osoby na wypowiedzi świadka, co mogło powodować konfabulacje małoletniej - pomimo, iż okoliczności wskazane w tezie dowodowej były istotne dla oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego - a które to naruszenie miało zasadniczy wpływ na treść zapadłego wyroku, gdyż doprowadziło do błędnego uznania zeznań małoletniej W. D. za w pełni wiarygodne i ustalenia błędnego stanu faktycznego, co skutkowało przypisaniem oskarżonemu przestępstwa określonego w art. 200 § 1 k.k. a także w art. 191 § 1 k.k.;

2) W oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k. naruszenie przepisu procedury, tj. art. 7 k.p.k. w wyniku dokonania dowolnej a nie swobodnej oceny dowodu z wyjaśnień oskarżonego oraz świadka Z. D., poprzez uznanie ich za niewiarygodne, co miało

zasadniczy wpływ na treść zapadłego wyroku, gdyż doprowadziło do błędnego ustalenia stanu faktycznego i w ślad za tym przypisania oskarżonemu przestępstwa określonego w art. 200 § 1 k.k. a także w art. 191 § 1 k.k.;

3) W oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k. naruszenie przepisu art. 7 k.p.k. w wyniku dokonania dowolnej oraz wybiórczej i jednostronnej oceny dowodu z zeznań pokrzywdzonej W. D. oraz świadków S. D. i M. S. poprzez uznanie ich za w pełni wiarygodne i pozbawione sprzeczności, co miało zasadniczy wpływ na treść zapadłego wyroku, gdyż doprowadziło do błędnego ustalenia stanu faktycznego i do skazania oskarżonego za przestępstwo określone w art. 200 § 1 k.k. a także w art. 191 § 1 k.k.”

Zgłosił też wniosek dowodowy, a w konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanych mu czynów, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Na wypadek nieuwzględnienia wniosku o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego, zarzucił rażącą niewspółmierność wymierzonych oskarżonemu kar – jednostkowych, jak i kary łącznej, wnosząc o ich obniżenie.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 14 czerwca 2019 r., sygn. akt IV Ka (…) zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego, zaskarżając go w całości, wywiódł obrońca aktualnie skazanego Ł. D.. Zarzucił rażące naruszenia prawa procesowego, które mogły mieć istotny wpływ na treść wyroku, a mianowicie:

„1) Art. 202 k.p.k. w zw. z art. 193 § 1 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k., polegające na bezpodstawnym oddaleniu zawartego w apelacji obrońcy wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie przed Sądem II instancji dowodu z opinii biegłego psychologa bądź zespołu psychologów na okoliczność więzi emocjonalnej łączącej W. D. z jej matką S. D. i możliwego wpływu jej osoby na wypowiedzi małoletniej W. D. oraz możliwości konfabulacji w jej zeznaniach - oraz bezkrytycznym przyjęciu za Sądem I instancji, że sporządzone w sprawie opinie są pełne i wystarczające do ustalenia istotnych w sprawie okoliczności pomimo, że opinie te zostały oparte na niepełnym materiale dowodowym, a biegłym sporządzającym opinie nie była znana

treść materiału mająca istotne znaczenie w przedmiocie opiniowania, która pojawiła się na dalszym etapie postępowania (opinia OZSS).

2) Art. 433 § 2 k.p.k. w zw. art. 457 § 3 k.p.k., polegające na braku rzetelnego ustosunkowania się do zarzutów zawartych w apelacji i bezrefleksyjne, ogólnikowe powielenie argumentacji zwartej w uzasadnieniu Sądu I instancji, skutkujące nieuzasadnionym przyjęciem, że wniosek o przeprowadzenie przed Sądem II instancji dowodu niesłusznie pominiętego przez Sąd I instancji stanowi jedynie próbę podważenia wiarygodności sporządzonych w sprawie opinii oraz w sposób oczywisty zmierza do przewłoki postępowania oraz że skarżący nie wskazał żadnej adekwatnej argumentacji podważającej stanowisko Sądu I instancji, a Sąd ten nie zaniedbał żadnego dowodu mającego dla sprawy istotne znaczenie - bez odniesienia się do materiału dowodowego, który pojawił się po sporządzeniu opinii (opinia OZSS) i miał istotne znaczenie dla biegłych i wniosków opinii".

Podnosząc powyższe zarzuty, obrońca wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w K. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w W. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Nadto na podstawie art. 532 § 1 k.p.k. wystąpił o wstrzymanie wykonania zaskarżonego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia sprawy.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w K. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Należało podzielić pogląd prokuratora o oczywistej bezzasadności kasacji. Odnosząc się do pierwszego zarzutu skargi należy wskazać, że rzeczywiście w apelacji obrońca Ł. D. zamieścił wniosek o „dopuszczenie i przeprowadzenie przed Sądem II instancji dowodu z opinii biegłego psychologa bądź zespołu psychologów na okoliczność więzi emocjonalnej łączącej W. D. z jej matką S. D. i możliwego jej wpływu na wypowiedzi małoletniej W. D. oraz możliwość konfabulacji w jej zeznaniach". W uzasadnieniu twierdził, że „Sąd I instancji dopuścił się zasadniczego uchybienia proceduralnego, który w konsekwencji doprowadził do błędnego ustalenia stanu faktycznego. Bezpodstawnym było bowiem oddalenie wniosku obrońcy oskarżonego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychologa bądź zespołu psychologów na okoliczności więzi emocjonalnej łączącej

córkę oskarżonego W. D. z jej matką S. D. oraz możliwego wpływu jej osoby na wypowiedzi świadka i możliwość konfabulacji. Naruszenie to miało zasadniczy wpływ na treść wyroku, gdyż doprowadziło do uznania zeznań małoletniej W. D. za w pełni wiarygodne i w ślad za tym spowodowało błędne ustalenia stanu faktycznego". Obrońca utrzymywał też, że „uprawdopodobnił zasadność przeprowadzenia wnioskowanego dowodu wnosząc o dołączenie akt sprawy rozwodowej i wskazując, że znajduje się w nich opinia biegłych OZSS z której wynikało, że matka małoletniej stosowała tego typu manipulacyjne działania wobec dzieci (w tamtym przypadku syna), dla osiągnięcia swoich celów, które zostały określone jako »nieuczciwe w stosunku do dziecka techniki wpływu na jego uczucia wobec innych«".

Na rozprawie apelacyjnej Sąd odwoławczy na podstawie art. 201 k.p.k. oraz art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. wniosek ten oddalił wskazując, że „nie zachodzą przesłanki z art. 201 k.p.k. dla powołania nowego biegłego w świetle opinii sądowo - psychologicznej wydanej uprzednio w przedmiotowej sprawie, nadto wnioskowany dowód w sposób oczywisty zmierza do przewłoki postępowania". W uzasadnieniu wyroku myśl ta została rozwinięta. Nadmieniono, że „za bezpodstawną należy uznać próbę obrońcy podważenia ich (zeznań pokrzywdzonej – uw. SN) wiarygodności wnioskowanym do przeprowadzenia dowodem z nowej opinii psychologicznej mającej wykazać możliwy wpływ matki na wypowiedzi małoletniej czy możliwości konfabulacji w jej zeznaniach. Sąd Odwoławczy wskazuje, że w przedmiotowej sprawie sporządzone zostały przez biegłych sądowych opinie psychologiczne, które trafnie Sąd Rejonowy ocenił, jako jasne, pełne i wewnętrznie spójne, nie budzące żadnych wątpliwości pod względem treści i zastosowanych metod badawczych. W wydanych opiniach biegli stwierdzili, iż »dziewczynka jest wprawdzie związana emocjonalnie z matką, (...) brak jest jednak podstaw do stwierdzenia, aby oskarżanie ojca było wynikiem nakłaniania czy sugestii ze strony matki«, »podany przez nią opis czynności ojca jest zwięzły i konkretny, adekwatny do wieku i możliwości intelektualnych«, »nie stwierdza się u niej tendencji do konfabulacji, kłamania, czy też zniekształcania rzeczywistości«, »małoletnia W. wykazuje symptomy emocjonalne, które mogą wskazywać na fakt, iż była ofiarą przemocy seksualnej«, »jej zeznania spełniają psychologiczne kryteria

wiarygodności«”. Sąd Okręgowy przytoczył jeszcze inne okoliczności stwierdzone przez biegłych, uznając, że „z pewnością nie mogą być wynikiem manipulacji matki”. Mianowicie biegli zaznaczyli, że rozmowa o ojcu wzbudza w pokrzywdzonej „niepokój i napięcie, przywołuje traumatyczne wspomnienia związane z jego osobą. Postrzega go i uznaje za osobę, która ją skrzywdziła. Bardzo boi się ojca, a myślenie o nim wywołuje w niej wewnętrzny ból i cierpienie, a także poczucie głębokiego żalu i wstydu, że ma takiego ojca. (...) małoletnia nadal obawia się i martwi, że »ojciec zrobi nam krzywdę«”. Wypada zatem przyjąć, że Sąd odwoławczy rzeczowo wytłumaczył, dlaczego wniosek obrońcy o przeprowadzenie dowodu z kolejnej opinii psychologicznej uznał za niezasadny. Dodatkowo można wspomnieć, że bardziej prawidłowy byłby wniosek obrońcy o uzupełnienie sporządzonej opinii po zapoznaniu się biegłych z opinią Opiniodawczego Zespołu Sądowych Specjalistów (OZSS) sporządzonej w sprawie rozwodowej małżonków D. oraz że w kontekście sygnalizowanego uchybienia skarżący powinien podnieść w kasacji naruszenie art. 201 k.p.k. a nie art. 202 k.p.k., który dotyczy opiniowania o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego.

Dla jasności należy zaznaczyć, że orzekające w sprawie sądy dysponowały dwiema opiniami psychologicznymi, z których pierwsza została wydana w listopadzie 2014 r. przez biegłą z listy Sądu Okręgowego w T., natomiast druga w kwietniu 2016 r. przez renomowany Instytut Ekspertyz Sądowych im. (…) i zlecenie sporządzenia kolejnej, trzeciej opinii musiałoby nastąpić przy uznaniu, że zachodzą przesłanki z art. 201 k.p.k., tj. opinie są niepełne lub niejasne albo gdy zachodzi sprzeczność w samych opiniach lub pomiędzy nimi, czego w niniejszej sprawie nie stwierdzono. Natomiast obrońca nawiązał w apelacji do art. 170 § 2 k.p.k. wskazując, że w świetle tego przepisu „wniosku dowodowego nie można oddalić na tej podstawie, że dotychczasowe dowody wykazały przeciwieństwo tego, co wnioskodawca zamierza udowodnić. Okoliczność, iż w aktach sprawy znajduje się dowód niekorzystny dla oskarżonego nie może skutkować odmową przeprowadzenia dowodu przeciwnego, a zatem uchybienie przez Sąd wskazanym powyżej przepisom w sposób oczywisty narusza prawo oskarżonego do obrony”. Obrońca pominął jednak, że wspomniany przepis nie odnosi się do dowodu z opinii biegłego; gdyby tak było, strona, nie wykazując wadliwości sporządzonej

(sporządzonych) opinii, mogłaby wielokrotnie ponawiać żądanie dopuszczenia dowodu z opinii innego biegłego w nadziei, że będzie ona dla niej korzystna.

W nawiązaniu do drugiego zarzutu kasacji trzeba stwierdzić, że w apelacji obrońca starał się też przekonać, iż konieczność pozyskania kolejnej opinii psychologicznej wynika z faktu nieuwzględnienia przez autorów drugiej ze sporządzonych opinii opracowanej w styczniu 2016 r. na zlecenie Sądu Okręgowego w T. opinii w sprawie rozwodowej małżonków D., zaś Sąd Okręgowy do tej argumentacji się nie odniósł. To uchybienie nie może jednak być uznane za rażące, a zwłaszcza mogące istotnie rzutować na treść orzeczenia. Słusznie bowiem w odpowiedzi na kasację prokurator wskazał, że opinia sporządzona przez OZSS dotyczy nie relacji pomiędzy małoletnią W. D. i jej matką S. D., a kwestii wpływu S. D. na relację pomiędzy skazanym a jego synem. Zatem zakres opinii nie pokrywa się z przedmiotem opinii psychologicznych dotyczących małoletniej W. D. i jej zeznań oraz nie podważa płynącego z nich jednoznacznego wniosku, że chociaż małoletnia jest związana emocjonalnie z matką, to brak jest podstaw do twierdzenia, iż oskarżenie ojca było wynikiem nakłaniania czy sugestii ze strony matki.

Nadto treść apelacji wskazywała, że obrońca bezpodstawnie antycypował treść postulowanej trzeciej opinii psychologicznej, zakładając, iż wgląd w opinię OZSS doprowadzi biegłego do wniosku, że zeznania W. D., prawdopodobnie były ukierunkowane przez jej matkę i nie spełniają psychologicznych kryteriów wiarygodności. Tymczasem jest oczywiste, że wnioski jednej opinii nie mogą automatycznie determinować wniosków innej opinii, zwłaszcza że na opinię OZSS (Sąd Najwyższy zapoznał się z jej treścią – k. 21-36 akt sprawy SN) w dużym stopniu rzutowało badanie małoletniego F. D. (poza polem widzenia autorów opinii pozostawała osoba W. D.), gdy opinie psychologiczne w niniejszej sprawie były sporządzone po badaniu W. D.. Inaczej mówiąc, ustalony w opinii OZSS fakt, że S. D. m.in. „wpływa na nastawienie uczuciowe F. wobec ojca, przekonując dziecko o niekorzystnych dla niego intencjach działania powoda”, wcale nie musiał prowadzić do wniosku, że podjęła ona zabiegi mające skłonić córkę do bezzasadnego obciążania jej ojca. Dostrzec przy tym trzeba, iż w opinii OZSS zaznaczono też, że „otwartość F. w kontakcie z powodem sugeruje, że (…) matka nie prowadzi wobec niego regularnych, nagannych działań zmierzających do zniekształcenia

wytworzonego przez dziecko obrazu powoda”. Natomiast skarżący częściowo przeinacza treść opinii OZSS, kiedy twierdzi, że wynika z niej, iż „matka małoletniej stosowała manipulacyjne działania wobec dzieci” oraz „wywiera wpływ na postawę małoletnich wobec ojca (Ł. D.), zmierzając do wywołania u nich silnej niechęci do ojca i kontaktu z nim” (podkr. SN). Jak wspomniano, przedmiotowa opinia odnosiła się tylko do relacji F. D. z jego ojcem i w najmniejszym stopniu nie nawiązywała do osoby W. D., zwłaszcza w aspekcie możliwego wpływu matki na treść jej zeznań. W takim razie za dowolny trzeba też uznać wyrażony w kasacji pogląd, zresztą pochodzący od osoby niebędącej psychologiem, iż „w świetle treści tej opinii istnieje bardzo wysokie prawdopodobieństwo, że treść zeznań małoletniej W., złożonych przez nią w niniejszym postępowaniu, była również podyktowania naciskiem matki i konfliktem lojalnościowym, jaki może odczuwać dziecko wobec prezentowanej przez matkę postawy”. Inną kwestią jest, że ani w apelacji, ani w kasacji skarżący nie podał wyraźnie, jakim celem miałaby się kierować S. D., jeśli hipotetycznie przyjąć, że chciała wpłynąć na treść zeznań córki. Natomiast warto dostrzec, że w opinii OZSS nie sugerowano, iż oddziałując na syna S. D. chciała zaszkodzić jego ojcu; zwrócono jedynie uwagę, że „stosowana przez nią manipulacja (…) jest powodowana obawą o wystąpienie zakłóceń w rozwoju psychicznym małoletniego w wypadku budowania na nowo relacji z powodem”. Celowe będzie też zauważyć, że nawet w razie potwierdzenia tezy zawartej w oddalonym wniosku dowodowym, tj. że zachodzi więź emocjonalna pomiędzy pokrzywdzoną i jej matką (okoliczność typowa, zresztą potwierdzona sporządzonymi opiniami, np. w opinii Instytutu Ekspertyz Sądowych podano, że „dziewczynka jest silnie związana uczuciowo z matką”), i nie jest wykluczony wpływ matki na zeznania W. D., tezę tę wypadałoby uznać za pozostającą w sferze li tylko hipotez i bez naruszenia art. 7 k.p.k. Sąd orzekający mógłby ją odrzucić, nadal uznając zeznania pokrzywdzonej za wiarygodne.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, co skutkowało zbędnością wypowiadania się w kwestii wstrzymania wykonania zaskarżonego orzeczenia.

Trudna sytuacja materialna skazanego przemawiała za zwolnieniem go na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. od zapłaty kosztów sądowych postępowania

kasacyjnego. Dla jasności, przy uiszczeniu przez skazanego opłaty od kasacji (k. 220 akt sprawy) wypada doprecyzować, że rozstrzygnięcie to odnosi się do wydatków poniesionych przez Skarb Państwa w postępowaniu kasacyjnym.